

ВИЯВЛЕННЯ СУТНОСТІ ТА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

У статті проаналізовано принципи щодо впливу на конкурентоспроможність аспекти регіонального управління, активізація запровадження та використання яких підвищує ефективність та якість державного регулювання конкурентного середовища. Визначено напрями модернізації регіонального управління щодо забезпечення, підтримки і нарощування конкурентних переваг економічних систем різного рівня.

Ключові слова: конкурентоспроможність, економічна система, управління, державне регулювання, інформатизація.

ВСТУП

Посилення процесів глобалізації та відтворювальної взаємозалежності національних економік актуалізують питання цілеспрямованого державного впливу на рівень їх конкурентоспроможності. У сучасних умовах державне регулювання конкурентоспроможності перетворилося в одну із найголовніших сфер управлінської діяльності та у вирішальний чинник, який визначає зміст внутрішньої та зовнішньоекономічної політики урядів розвинених країн.

Ефективність такого регулювання значною мірою визначається і залежить від політичних, соціальних, екологічних та інших позаекономічних чинників впливу на механізм формування конкурентоспроможності країни та її регіонів. Тенденції до «креатизації» моделей конкурентоспроможності на основі зростання акторської ролі та здібностей суб'єктів розвитку дозволяє визначити регіональне управління як один з дієвих механізмів державного регулювання конкурентоспроможності.

На сьогодні дослідження з проблем конкурентоспроможності охоплюють різні питання. Вагомий внесок у розробку питань конкурентоспроможності та управління нею зробили вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти Г.П. Абрамівські, О.П. Градов, В.Л. Дікань, Ю.Б. Іванов, Г.П. Іспірян, А.Н. Литвиненко, А.І. Маренич, А. Маршалл, М. Портер, О.П. Сологуб, Ю.Н. Сухачов, М.А. Тат'янченко, Р.А. Фатхутдінов, Ф. Хайск, А.Ю. Юданов та ін. Водночас не всі аспекти цієї фундаментальної проблеми опрацьовано з огляду на їх складність, багатоаспектність, наукову дискусійність і що головне – недостатньо висвітлені економічні аспекти, природа та механізми управління конкурентоспроможністю на регіональному рівні. ©

Численні проблеми регіонального розвитку та деякі аспекти управління, що пов'язані з цим, уже висвітлювалися у наукових працях І. Ізарда, Е. Маркузена, Дж. Фрідмана, В. Амітана, С. Бандура, М. Долішнього, З. Герасимчук, Л. Кузьменко, В. Павлова, А. Мазура та багатьох інших. Проте у цих дослідженнях мало уваги приділялося необхідності регіонального управління як механізму активізації державного регулювання конкуренції.

Тому своєчасною стає необхідність подальшого вдосконалення принципів, форм і методів розробки нових наукових підходів, моделей та практичних рекомендацій щодо управління конкурентоспроможністю регіону з метою її підвищення і зміцнення його ринкових позицій.

Мета статті – виявлення сутності та факторів впливу регіонального управління конкурентоспроможністю на ефективність його державного регулювання.

В основу методів дослідження покладено методи аналізу, порівняння, індукції та дедукції.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В управлінському аспекті поняття територіальної конкуренції базується на теорії конкуренції підприємств, яку розуміють як змагання між підприємствами, що поставляють товари на той самий ринок. У цих термінах конкурентоспроможність території у цілому можна визначити здатністю місцевої влади функціями управління й регулювання створювати умови раціонального використання економічного потенціалу території для більш повного задоволення зростаючих потреб суспільства [1] в прагненні "завоювати" різні цільові групи "споживачів" місцевих ресурсів й умов життєдіяльності. При цьому розрізнені інтереси цільових груп у поєднанні з особливостями потенціалів конкретних регіонів обумовлюють багатогранність й особливу складність визначення й оцінки конкурентних можливостей і шляхів їх приросту.

З огляду на те, що проблеми конкурентоспроможності вирішують саме органи влади, то виникає певна дихотомія: владна команда задля утримання влади повинна, з одного боку підвищувати позитивну оцінку регіону

порівняно з іншими регіонами, а з іншого, - забезпечити позитивну оцінку своєї діяльності порівняно з потенційними владними командами.

Оцінка діяльності провадиться шляхом оцінки функцій, які покладає на владу територіальна громада: управління спільною власністю громади, створення умов для життєдіяльності та господарювання.

З економічної точки зору управління народногосподарським комплексом області не слід обмежувати лише організацією взаємодії видів власності різного рівня. Головним напрямком роботи й критерієм ефективності повинне стати підвищення ступеня задоволення соціально-економічних потреб населення, що мешкає на даній території, на основі комплексного розвитку регіону. Так, структура муніципального господарства повинна бути досить різноманітною й включати різні господарські й соціальні комплекси, необхідні для всебічного розвитку міста, району (промисловий, будівельний, аграрний, торгово-сервісний, житлово-комунальний, культурно-побутовий). Основою цього господарства є муніципальна власність. Але, як показує зарубіжна практика, у повній власності муніципальних органів, а отже, у прямому управлінні повинні перебувати лише ті об'єкти, діяльність яких не має комерційного характеру й повністю фінансується за рахунок коштів місцевих бюджетів. У наших умовах - це установи освіти, охорони здоров'я, культури тощо. Всі інші ланки муніципального господарства можуть розвиватися на комерційній або комбінованій основі [2].

Розвиток економіки регіону визначається, з одного боку, його власним економічним потенціалом, а з іншого - здатністю регіональних інститутів влади створювати ефективні механізми управління цим потенціалом і його збільшенням при дотриманні балансу регіональних і загальнодержавних інтересів. Чим менш розвинений власний регіональний економічний потенціал, тим більш залежить регіон від зовнішніх ресурсів і ефективної економічної взаємодії з іншими регіонами в рамках єдиної держави. Натомість за рахунок ефективного механізму міжрегіонального обміну ресурсами, товарами й послугами можна вирішити проблему більш повного задоволення зростаючих потреб населення, залучення інвестицій у регіональну економіку для модернізації виробництва й забезпечення його конкурентоспроможності [1].

Регіональна влада покликана постійно й активно діяти в напрямку забезпечення, підтримки й нарощування конкурентних переваг своєї території, а також їхнього позиціонування, просування, маркетингу.

Саме організаційний потенціал, або здатність регіональної влади об'єднати всіх зацікавлених учасників процесів регіонального розвитку з метою стійкого й збалансованого руху вперед, створює основу для модернізації системи регіонального управління. При цьому регіональна влада повинна забезпечувати впровадження необхідних і найбільш інноваційних організаційних методів, які діють як каталізатори, що прискорюють розвиток і зростання регіональних потенціалів. Модернізація системи управління з опорою на інновації вже широко поширилася в країнах ЄС, де такий підхід отримав назву "регіональні інноваційні стратегії" (в останнє десятиліття вони розроблені в понад ста регіонах Європи).

До методів здійснення модернізації регіонального управління, в першу чергу, варто віднести наступні:

1. Стратегічно орієнтоване регіональне управління, що включає визначення стратегічного бачення майбутнього регіону, розробку концепції стратегії (стратегічного плану) розвитку регіону на 10-15 років, реалізацію стратегії, оцінку й постійний моніторинг програм, проектів і заходів стратегічного характеру.

В умовах соціально-економічних перетворень, що передбачають адаптацію структури українських регіонів і міст до вимог ринкової економіки й міжрегіональної конкуренції, стратегічне управління є найбільш адекватним інструментом, здатним об'єднати зусилля адміністрації й громади в цілому для підтримки конкурентоспроможності регіону й міст, що входять у його склад.

Серед найважливіших характеристик стратегічного управління й планування регіонального розвитку необхідно назвати наступні:

- найбільш істотне значення має демократичний процес створення стратегії із залученням до нього всіх зацікавлених цільових груп, коли розробка й реалізація стратегічного плану постійно відбувається у формі діалогів, громадських обговорень та узгоджень, у яких беруть участь населення, підприємства, представники бізнесу й громадськості й т.д., тому стратегія являє собою документ, що об'єднує регіональне співтовариство в інтересах досягнення спільних цілей;

- у розробці стратегічного плану переважають евристичний і практичний підходи з використанням елементів наукових досліджень, аналізу й узагальнення, провідну роль відіграють експерти й практики регіонального управління, для масштабу регіону необхідним є й залучення вчених як постійних консультантів для супроводу процесу розробки й реалізації стратегії;

- стратегічний план – це громадський документ, він публікується в ЗМІ у загальнодоступній формі ілюструється схемами й діаграмами, стає спільним надбанням мешканців і бізнесу регіону;

- стратегія охоплює лише основні найважливіші стратегічні цілі й напрямки розвитку регіону, вона окреслює лінію, що виводить регіон із небезпечної зони або кризи у фазу сталого розвитку, а для розвинених регіонів стратегія забезпечує можливість збереження й підвищення конкурентоспроможності, зростання якості життя, загального процвітання регіону;

- програми й заходи стратегії слугують досягненню обраних генеральних цілей, що мають вирішальне значення для формування бажаного образу регіону в майбутньому та його позиціонування.

2. Метод активного позиціонування регіону є важливим інструментом досягнення переваг у конкурентній

боротьбі. У терміні позиціювання стосовно регіонального управління поєднуються визначення місця й ролі регіону стосовно різних систем територіальної ієрархії й активне сприяння підвищенню значущості й зміцненню ролі регіону в цих системах.

Необхідно розрізняти кілька рівнів позиціювання, яким будуть відповідати й певні напрямки сприяння зміцненню позицій регіону.

Перший рівень, який можна позначити як внутрішнє позиціювання, означає виявлення ролі регіону для внутрішніх цільових груп - мешканців конкретних міст і районів й регіонального центра, підприємців і ділових кіл, громадськості, влади муніципальних утворень.

Другий рівень позиціювання можна визначити як макрорегіональний, що полягає у визначенні місця й посиленні ролі регіону в макрорегіоні - регіоні більш високого порядку в рамках адміністративно-територіального поділу країни, а також у транскордонних регіонах. Методами визначення позиції регіону в макрорегіоні є порівняльний аналіз показників розвитку, тенденцій міжрегіональної міграції населення, різні регіональні рейтинги, експертні оцінки, конкурси серед регіонів та територіальних утворень, що входять до їхнього складу. Для посилення позицій у макрорегіоні регіону необхідні чітка стратегія розвитку, що і дозволить йому виділитися, програма регіонального маркетингу, спрямована на поширення сучасного іміджу регіону; співробітництво й кооперація із сусідніми регіонами, що дасть можливість регіону заявити про себе в рамках макрорегіону.

Третій рівень позиціювання - національний - має важливе значення для всіх регіонів. Методами визначення позиції регіону в національних рамках слугують порівняльний аналіз основних показників розвитку в національному масштабі, різного роду у національні рейтинги регіонів, спеціальні наукові дослідження, що дозволяють здійснити зведену комплексну оцінку позиції регіону в національному масштабі. Роль регіону в рамках країни посилюють довгострокова стратегія розвитку й програма регіонального маркетингу, що сприяють популяризації іміджу в країні.

Окремо слід приділити увагу інформатизації органів влади, адже державний апарат, можливо, більше, ніж будь-яка інша організація, може отримати вигоди від підвищення ефективності і поліпшення якості обслуговування, що забезпечується переходом до електронних процесів.

Держава повинна використовувати комп'ютерне програмне забезпечення й електронну пошту для збільшення віддачі від інвестицій в інформаційні технології точно так само, як це роблять комерційні організації.

Враховуючи, що лише незначна частина інформації виходить як директивна від верхніх владних структур, прийняття рішень в органах державної влади на районному, обласному й державному рівнях здійснюється на основі узагальнення даних, що надходять від підпорядкованих структур. Отже, на теперішньому етапі удосконалення державного управління в Україні, як зазначає М.А. Сендзюк [4], актуальною проблемою є визначення інформаційних систем, з яких повинна поступати інформація в органи державної влади, та встановлення принципів інтеграції таких систем.

Проектування інформаційної інфраструктури органів державної влади повинно здійснюватись на базі основоположних та спеціальних принципів. М.А. Сендзюк основоположними вважає принципи системності, розвитку, сумісності, стандартизації та уніфікації, ефективності. Спеціальні принципи спрямовані на врахування особливостей створення інформаційних систем у державному управлінні. Серед них можна виділити: ієрархічність, адекватність, адаптивність, динамічність, концептуальну спільність.

ВИСНОВКИ

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, галузей, регіонів і країни в цілому суттєво залежить від якості управління конкурентними перевагами економічних систем різного рівня, якості державного регулювання конкурентного середовища.

Головним завданням управління конкурентоспроможності національної економіки є забезпечення життєдіяльності та формування господарських зв'язків економічних систем усіх рівнів за будь-яких змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Важливим інструментом досягнення переваг у конкурентній боротьбі є метод активного позиціювання регіону. Найважливішим рівнем позиціювання є національний, що має важливе значення для всіх регіонів. Методами визначення позиції регіону в національних рамках слугують порівняльний аналіз основних показників розвитку в національному масштабі, різного роду у національні рейтинги регіонів, спеціальні наукові дослідження, що дозволяють здійснити зведену комплексну оцінку позиції регіону в національному масштабі. Роль регіону в рамках країни посилюють довгострокова стратегія розвитку й програма регіонального маркетингу, що сприяють популяризації іміджу в країні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Медушевская И.Е. К вопросу об экономической безопасности и конкурентоспособности: региональный аспект / И.Е.Медушевская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ostu.ru/conf/soc2002/papers/medushevskaya.htm>.
2. Дорогов Н. Региональная экономика в системе рыночных отношений (методологические аспекты управления) / Н.Дорогов // Проблемы теории и практики управления. – 1997. - №4. – С.14-21.
3. Писаренко С.М. Конкурентоспроможність регіонів України в умовах поглиблення міжнародної інтеграції / С.М. Писаренко,

С.Р. Семів, Н.Ю. Моренова / Конкуреноспроможність: країна, регіон, підприємство / Рада конкуреноспроможності України; За ред. Ю.В. Полунєєва. – К., 2006. – С. 105-113.

4. Сендзюк М.А. Проблеми інтегрування інформаційних систем для підтримки прийняття рішень у державному управлінні / М.А.Сендзюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nc.ufeі.ukrsat.com/txhtml/dss/sendzuk/sendzuk.htm>.
5. Ambos B. The New Role of Regional Management / Björn Ambos, Bodo B. Schlegelmilch. – Palgrave Macmillan, 2010. – 288p.

Отримано 20.03.2013р.

© **Смочко Валерія Юрївна**, ст. викладач, Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету